

چند معلم در یک کلاس!

بررسی طرح چندمعلمی در دبستان

هدی هدایتی

کارشناس ارشد برنامه‌ریزی درسی

اشاره

پس از تغییرات ایجاد شده در نظام آموزشی کشور و ایجاد دو مقطع دبستان و دبیرستان و افزوده شدن پایه‌ی ششم، به نظر می‌رسد مطالعه در طرح چندمعلمی یا معلم تخصصی برای پایه‌های پنجم و ششم دبستان خارج از تصور نباشد. در این طرح، دروس به صورت تخصصی‌تر و توسط آموزگاران متخصص تدریس خواهد شد و برخلاف روال گذشته؛ تمام دروس به وسیله‌ی یک معلم تدریس نمی‌شود. در این مقاله سعی می‌شود بی‌هیچ سوگیری، مزایا و معایب این طرح با توجه به نیروی انسانی فعال در مدارس و رده‌ی سنی دانش‌آموزان بررسی شود.

شناخت

در ابتدای هر سال تحصیلی؛ اولیای دانش‌آموزان دبستانی نگران هستند که فرزندشان در کلاس کدام معلم است و این معلم چه اخلاقی دارد و روش تدریسش چگونه است و به دنبال انتخاب بهترین آموزگاران هستند. اکثر معلمان در دوره‌ی دبستان از روش‌های تدریس ویژه‌ای استفاده می‌کنند که متناسب با سن دانش‌آموزان بوده و فرآیند یاددهی - یادگیری را در کلاس درس تسهیل و تسریع نماید. روش‌های بازی‌محور، استفاده از کارگروهی، اجرای نمایش و انجام مشاهدات علمی جزو این روش‌ها هستند. از سوی دیگر، معلمان دبستان به دلیل ساعات زیادی که با دانش‌آموزان خود می‌گذرانند، به شناخت خوبی از دانش‌آموزان‌شان می‌رسند و قادرند به خوبی نقاط قوت و ضعف آن‌ها را شناسایی کنند و با استفاده از راهکارهای چندگانه، مدیریت یادگیری و خلاقیت دانش‌آموز را به عهده بگیرند. به عنوان مثال، اگر آموزگاری دریابد که دانش‌آموزش در یکی از دروس ضعیف است و در

درس دیگری یادگیری نسبتاً خوبی دارد؛ می‌تواند با تغییر دادن تکلیف او نسبت به بقیه‌ی دانش‌آموزان، یادگیری او را در درس ضعیف‌تر بهبود بخشد و با تشویق دانش‌آموز در کلاس درسی که در آن قوی‌تر عمل کرده است، مانع از کاهش اعتماد به نفس او شود. در مقابل، دانش‌آموزان در سال‌های آخر دبستان، به دلیل ورود به دوره حساس بلوغ ویژگی‌های رفتاری و روانشناختی خاصی دارند که ممکن است بر نوع رفتارهای آن‌ها و نیز میزان یادگیری‌شان تاثیر بگذارد.

مزایای طرح چندمعلمی برای آموزگاران

۱. معلمان دروسی را تدریس می‌کنند که تخصص، علاقه و مهارت بیشتری در آن‌ها دارند. ولی این مورد به این معنی نیست که معلمان از پس بقیه درس‌ها برنمی‌آیند بلکه در این روش به جای اینکه خود را درگیر تمامی مطالب کتاب‌های مختلف کنند، فقط در زمینه‌ی چند درس فعالیت می‌کنند.
۲. معلمان فرصت بیشتری دارند تا در دروس خود به مطالعه و تحقیق بپردازند. می‌توانند مواد درسی به روزتر و جذاب‌تری را جمع‌آوری کنند و ارزش‌یابی‌های ویژه‌ای را در حیطه‌ی درس خود انجام دهند.
۳. اگر برای معلم مشکلی پیش آید و امکان حضور در کلاس را نداشته باشد جبران دروس راحت‌تر است. معمولاً در این موارد، جایگزینی بین همکاران صورت می‌گیرد.
۴. ناراضیاتی معلمان از عدم توازن بین دانش‌آموزان کلاس‌ها از بین می‌رود. در واقع چون معلمان با همه‌ی دانش‌آموزان سروکار دارند این معضل پیش نمی‌آید که معلمی فکر کند کلاس او پر از دانش‌آموزان ضعیف است؛ در حالی که دانش‌آموزان کلاس همکارش همه قوی هستند و به همین دلیل بازدهی بالایی دارد.
۵. رقابت بیشتری در بین همکاران ایجاد می‌شود.

فرزندشان باید به چند آموزگار مراجعه نمایند. البته وجود یک مشاور مطلع از وضعیت درسی دانش‌آموزان به حل این مشکل کمک می‌کند.

یک کلاس ابتدایی به چند آموزگار نیاز دارد.

با توجه به اینکه مقطع ابتدایی حکم زیربنای ساخت پروژه‌ی انسان و آینده را دارد و باید این بنا از پای‌بست متخصصانه پایه‌ریزی شود، نگاه مسئولان و برنامه‌ریزان به این مبنای شکل گرفته: «نقش تک‌الگویی بودن معلم» درحالی که اگر خوب به این مهم توجه کنیم درمی‌یابیم که چه بسا این تک‌الگویی بودن، آینده‌سازی شایسته‌ای نداشته است. به‌اضافه‌ی اینکه کمتر به چشم دیده شده معلمی از تمام روش‌های عالی تدریس مطلع باشد و بتواند تمام دروس پایه را به‌طور تخصصی و ماهرانه تدریس کند. ویژگی‌های علمی به یک‌سو و ویژگی‌های اخلاقی از سوی دیگر، نباید را در این امر پرننگ‌تر می‌کند. بگذاریم فراگیرندگان و آینده‌سازان جامعه، از میان چند معلم الگوی بهتری را برگزینند و به‌سوی کمال طی مسیر کنند. کم نیستند عزیزانی که به‌خاطر ناکارآمدی معلم از همان ابتدا راه را به بیراهه رفته‌اند.

زمان مناسب

اگر از همان پایه‌ی اول این کار انجام شود بچه‌ها خیلی راحت با قضیه کنار می‌آیند. با این روش، کشف استعدادها و پنهان بچه‌ها با توجه به تخصص آموزگار در هر درس خیلی زودتر انجام می‌شود. راهنمایی تحصیلی و رفتاری و اخلاقی می‌تواند از همان پایه سرنوشت فراگیرنده را رقم بزند. هم‌پوشانی خوب و قوی بین نقاط ضعف و قوت همکاران باعث می‌شود تعادل و توازن در تدریس برای تمام بچه‌ها رعایت شود. با توجه به اینکه هر طرح و برنامه‌ی نقاط قوت و ضعفی دارد بد نیست به نظر بعضی دیگر از همکاران خوبم هم اشاره کنم. بعضی از عزیزان کم بودن زمان هر زنگ، تعداد زیاد دانش‌آموزان و نبود فرصت کافی برای شناخت تک‌تک آن‌ها و عدم امکان برگزاری آزمون‌های هماهنگ را از معایب دیگر اجرای این طرح در ابتدایی می‌دانند. ... و اما تجربه‌ی خودم. بنده نمونه‌ی تدریس تخصصی را در مدرسی که تدریس داشته‌ام، دیده‌ام (البته در پایه‌ی چهارم و پنجم). همکاران عزیزمان با توجه به علاقه و توانایی و مهارت درس‌آموزی که در خود سراغ داشتند، یک تا دو درس را انتخاب کرده و کار را شروع می‌کردند. در مدرسی که تعداد کلاس‌ها کم بود به مراتب کار این عزیزان هم با آرامش خاطر بیشتری انجام می‌شد. هم بچه‌ها و هم همکاران از این طرح راضی بودند. البته گاهی دروسی مثل فارسی و انشا و هنر قربانی می‌شد و این دروس با این ذهنیت که اهمیت چندانی ندارند و بچه‌ها خودشان بدون معلم هم می‌توانند این دروس را انجام بدهند متأسفانه به همکارانی سپرده می‌شد که از سر ناچاری آن درس را قبول می‌کردند.

فهیمة حبیبی

آموزگار پایه‌ی دوم دبستان شهید فرزین‌فر، ناحیه‌ی شش مشهد

مزایای طرح چندمعلمی برای دانش‌آموزان و اولیا

۱. دانش‌آموزان در درس، باروش‌های آموزشی متنوع‌تری آشنایی می‌شوند.
۲. دانش‌آموزان با خصوصیات اخلاقی، رفتاری و اجتماعی بیشتری آشنا می‌شوند. طیف رفتاری و اخلاقی معلمان در کلاس درس باعث آشنایی دانش‌آموزان با نگرش‌ها و بازخوردهای گوناگون خواهد بود.
۳. امکان تعامل در انجام تکالیف، بیشتر در بین دانش‌آموزان ایجاد می‌شود. چون تکالیف یک درس به‌صورت تقریباً یکسانی در همه‌ی کلاس‌ها تنظیم می‌شود، امکان کمک گرفتن دانش‌آموزان از دوستانشان در این زمینه بیشتر خواهد شد.

معایب طرح چندمعلمی

۱. برای آشنایی بین معلم و شاگرد به فرصت بیشتری نیاز است. یکی از مشکلات بزرگ این طرح این است که هر معلم با تعداد زیادی دانش‌آموز سروکار دارد. معلمی که باید نهایتاً یک کلاس ۳۰ نفری را اداره کند.
۲. ارتباط عاطفی ضعیف‌تری بین معلم و دانش‌آموز ایجاد می‌شود. همان‌طور که ذکر شد به دلیل اینکه دانش‌آموزان در سال‌های پایانی دبستان در دوره‌ی بلوغ به سر می‌برند، ارتباط عاطفی با معلم می‌تواند به هر چه بهتر شدن فرآیند یادگیری‌شان کمک کند. عدم برقراری ارتباط مناسب ممکن است در بعضی دانش‌آموزان حالت‌هایی مثل حرف‌شنوی کمتر، پرخاشگری، بی‌نظمی و انجام ناقص تکالیف یک معلم را به همراه داشته باشد.
۳. تا مدتی از سال، بچه‌ها از نظم و انضباط کلاسی ضعیف‌تری برخوردار هستند. دانش‌آموزان دبستانی در سنی نیستند که بتوانند به سرعت خود را با چند روش تدریس و انضباط مختلف تطبیق دهند.
۴. عدم هم‌خوانی ساعات درسی دبستان با طرح چندمعلمی. کلاس‌های دبستان بر مبنای ۴۵ دقیقه کلاس و پانزده دقیقه استراحت برنامه‌ریزی می‌شود. البته این ساعات متناسب با سن دانش‌آموزان و میزان تحمل و عدم خستگی آن‌ها طراحی شده است، اما برای کلاس‌های چندمعلمی مشکل‌زا است. زیرا زمان بسیار کوتاهی برای جمع کردن یک مبحث در اختیار معلم است و ممکن است ساعت بعد هم در اختیار همان معلم نباشد. با توجه به اقتضات یاددهی-یادگیری دانش‌آموزان دبستانی که باید با توضیح و تشریح و مثال و کار گروهی و کار عملی همراه باشد، زمان ۴۵ دقیقه برای یک کلاس ناکافی است.
۵. رعایت نشدن مقدار تکالیف و فعالیت‌های روزانه دانش‌آموزان. چون در این طرح، درس‌ها تفکیک شده هستند، به ناچار تکالیف و فعالیت‌ها و پرسش‌های کلاسی نیز تفکیک شده توسط هر معلم ارائه می‌شود که ممکن است خارج از توان سطح میانگین دانش‌آموزان باشد و باعث خستگی و بی‌علاقگی به مدرسه شود.
۶. طرح برای مدرسی است که چند کلاس هم‌پایه داشته باشند. در مدارس غیردولتی که جمعیت دانش‌آموزان کمتر است و معمولاً در هر پایه یک کلاس وجود دارد، تنظیم ساعات درسی معلمان مشکل‌تر است.
۷. نارضایتی اولیا از اینکه برای جویا شدن از وضعیت درسی